

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE AINEKAVA

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes,

nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades. Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja -keskkondi, sh digivahendeid ja -võtteid, veebi- ja e-õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andelaadi. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine.

EESTI KEEL

Nädalatundide arv klassiti:

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									Kokku
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	
Eesti keel	7	6	6	5	4	3	2	2	2	37
Kirjandus	-	-	-	-	2	2	2	2	2	10

Õppetöö korraldus ja meetodid

Õppetöö toimub üldiselt täisklassikomplektiga. Õpiabi eesti keeles pakutakse 1. - 6. klassis tugimeeskonna soovitusel ja lapsevanema nõusolekul. Õpiabi toimub kaks korda nädalas, neist üks kord tunniplaanijärgselt eesti keele tunni ajal, teine eesti keele õpiabitund toimub pärast tunde.

Traditsioonilist klassiruumiõpet rikastatakse õppekäikudega, aktiivõppemeetoditega ja õuesõppega. Tundides kasutatakse liikumispause, rühmatöid, interaktiivseid ülesandeid ja arendatakse digipädevusi.

Peamised õppematerjalid on õpik, töövihik, vihik, kuid kasutatakse ka Opiq-u e-õppekeskkonda, Google Klassiruumi võimalusi jms.

Hindamise põhimõtted

Esimeses kooliastmes hinnatakse õpilasi sõnaliselt. Alates neljandast klassist muutub hindamine numbriliseks.

Tasemetööd ja eksamid

Õpilaste eesti keele alaste teadmiste ja oskuste arengut jälgitakse pidevalt - tasemetööd toimuvad peaaegu igas klassis:

1. klass lugemine (kooli tasemetöö kevadel);

2. klass eesti keel (kooli tasemetöö kevadel);

3. klass üldpädevustest (lugemine ja matemaatika Harno keskkonnas kevadel);

4. klass eesti keel (riiklik, sügisel);

6. klass üldpädevustest (lugemine ja matemaatika Harno keskkonnas kevadel);

7. klass eesti keel (riiklik, sügisel);

8. klass eesti keel (kooli tasemetöö kevadel).

Tasemetöid ei hinnata. Saadud tulemus kantakse Stuudiumi e-päevikusse protsendina ning saadud tulemus ei mõjuta õpilase trimestri- ega aastahinnet.

Põhikooli lõpus sooritavad kõik õpilased riikliku ühtlustatud lõpueksami. Eesti keele põhikooli lõpueksami hinne kantakse lõputunnistusele protsentidena.

ÕPITULEMUSED I KOOLIASTMES

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- väärtustab eesti keelt;
- omandab eesti keele lugemistehnika;
- loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste.

Kooliastme õpitulemused

Õpilane:

- osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;

- eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

1.KLASS

Suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine)

õpitulemused

1. klassi lõpus õpilane:

- eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi;
- toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldud lause ja jutu sisu;
- teab, et sõnadel on lähedase või vastandtähendusega sõna ja nimetab neist mõningaid;

- väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;
- jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;
- koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu,
- esitab luuletust peast.

õppesisu

Kuulamine

- Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.
- Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääletugevuse kohandamine olukorrale;
- Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine;
- sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel;
- lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine;
- eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas;
- jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine;
- esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine;
- eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeolude väljendamiseks;
- tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine loomuliku tooniga;
- klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides;
- pantomiim-mõistatused tuttavate juttude kohta.

Lugemine

Õpitulemused

1. klassi lõpus õpilane:

- tunneb häälik-tähest vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt;
- mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu;
- vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
- mõtleb jutule alguse või lõpu;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav vm).

Õppesisu

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus jm;
- trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundmaõppimine;
- tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine;
- silpidest sõnade moodustamine;
- lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õigehäldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse);
- lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine;
- käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust;
- kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades;
- jutustava, kirjeldava, teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine;
- luuletuste ilmikas (mõtestatud) lugemine;
- sõna, lause, teksti sisu mõistmine;
- teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel;

- üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms);
- skeemide, kaartide, tabelite lugemine lasteraamatutes, lasteajakirjanduses ja kooli kirjalikes tekstides;
- loole lõpu mõtlemine;
- tegelaste iseloomustamine;
- tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine;
- küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas;
- riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga;
- tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus;
- kirjandustekstide eristamine: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend;
- loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine;
- loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne);
- huvipakkuva raamatu leidmine kooli- või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Õpitulemused

1. klassi lõpus õpilane:

- kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse;
- kirjutab tahvlilt ära kirja;
- täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab näidise järgi kutse;

- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;
- kirjutab omasõnade algusesse *k, p, t*;
- kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;
- teab, et lause lõpeb punktiga;
- teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte;
- kirjutab õigesti oma nime.

Õppesisu

Kirjatehnika

- Kirjaeelharjutused;
- kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähtede kirjutamine;
- õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures);
- väikeste kirjatähtede õppimine;
- suurte kirjatähtede õppimine;
- tähtede seostamine, sõna ja lause kirjutamine;
- tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine;
- töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus;
- teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Õigekeelsus

- häälik, sõna, lause, tekst;
- tähed ja tähestik, võõrtähtede vaatlus;
- häälikuanalüüs. Häälikute märkimine kirjas;
- sõna ja lause kirjutamine;
- täis- ja kaashäälikud;
- täishäälikuühendi vaatlus;
- täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri;
- kaashääliku pikkusega tutvumine;

- sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses;
- *i* ja *j* ning *h* sõna alguses seoses tähtede õppimisega;
- suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes;
- liitsõna vaatlus (moodustamine);
- sõnade lõpu õigekiri *-d* ja *-vad* (mitmus) ning *-b* (tegusõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine;
- tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega;
- lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine);
- koma lauses (teksti vaatlus);
- oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga;
- etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

Kirjalik tekstiloome

- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi);
- jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildiallkiri, tegelaskõne jms), jutule lõpu kirjutamine;
- loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi), lünkumberjutustuse kirjutamine.

2. KLASS

Suuline keelekasutus

Õpitulemused

2. klassi lõpus õpilane:

- eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
- koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;

- kasutab kõnes terviklauseid;
- teab ja leiab vastandtähendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu;
- väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust;
- annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;
- vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- esitab luuletust peast.

Õppesisu

Kuulamine

- Häälkupikkuste eristamine (sõnamängus, liikumise ja liigutuste vms abil), põhirõhk suluta kaashäälikul.
- õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejäätmine ja selle järgi toimimine mängus ja praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine),
- õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel;
- kaaslase ettelugemise kuulamine ja hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kõnelemine

- Hääl- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistes harjutustes, kiirkõne, kajamäng;

- eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjuttude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine;
- kuulnud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule;
- kõne eri nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses: rongi, loomade häälte jm imiteerimine;
- sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks;
- kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud;
- nii enese kui teiste tööde tunnustav kommenteerimine;
- oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine;
- arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine;
- mõtete väljendamine terviklausetena, küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine;
- sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil;
- eri meeleoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.

Lugemine

Õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
- mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
- vastab temakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;

- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.

Õppesisu

- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine;
- lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine;
- eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine;
- oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust;
- raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus;
- teksti sisu aimamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel;
- tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine;
- tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine;
- loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga;
- loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu);
- loole alguse ja lõpu mõtlemine;
- tegelaste iseloomustamine;
- üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes;
- kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades;
- tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, mõistatus, näidend, vanasõna;
- õpiku sõnastiku kasutamine;
- kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend;
- loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine;
- vajalikku teose otsimine kooli- või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga;

- luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine;
- riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Kirjutamine

Õpitulemused

2. klassi lõpus õpilane:

- kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
- kirjutab tahvlilt või õpikust ära;
- täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
- kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
- kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
- märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku;
- alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga;
- kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- kirjutab õigesti sõnade lõppu *-d* (mida teed?), *-te* (mida teete?), *-sse* (kellesse?, millesse?), *-ga* (kellega?, millega?), *-ta* (kelleta?, milleta?);
- kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).

Õppesisu

Kirjatehnika

- suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine;

- kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel;
- näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile;
- kuupäeva kirjutamine.

Õigekeelsus

- Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; *k, p, t s-i* ja *h* kõrval; *i* ja *j* silbi alguses, *h* sõna alguses; suur algustäht tuttavates kohanimes; silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted; sõnade lõppu kirjutatakse *-d* (mida teed?), *-te* (mida teete?), *-sse* (kellesse?, millesse?), *-ga* (kellega?, millega?), *-ta* (kelleta?, milleta?), tutvumine *ma, sa, ta, me, te, nad* õigekirjaga;
- lauseliik ja lõpumärk (jutustav e väit- ja küsilause);
- tutvumine koma kasutamisega liitlauses *et, sest, aga, kuid* puhul;
- etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (20-25 sõna lihtlausestena);
- kirjavea parandamine, kui veale tähelepanu juhitakse;
- kirjavea vältimine, kui veaohlikule kohale tähelepanu juhitakse.

Kirjalik tekstiloome

- Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga;
- tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel;
- lausete moodustamine ja tekstiks seostamine;
- loovtöö skeemi, kaardi toel;
- jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine;
- omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

3. KLASS

Suuline keelekasutus

Õpitulemused

3. klassi lõpus õpilane:

- kuulab mõtestatult eakohast teksti; toimib sõnumi või juhendi järgi;
- väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid;
- vaatab sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi;
- jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskemi ning küsimuste toel; mõtleb loole alguse ja lõpu;
- leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu;
- esitab luuletust peast.

Õppesisu

Kuulamine

- Ettelugemise kuulamine;
- kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana);
- kuuldu ning nähtu kommenteerimine;
- fakti ja fantaasia eristamine;
- õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine;

- kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine;
- dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele;
- pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine;
- kaaslaste juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine;
- häälikupikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.

Kõnelemine

- Häälde- ja intonatsiooniharjutused;
- selge häälduse jälgimine teksti esitades;
- kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses;
- sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel;
- suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine;
- kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms;
- sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheandusega sõna leidmine;
- eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas;
- oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine;
- mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine);
- küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine;
- jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine;
- sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.
- eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks;
- tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas (mõtestatud) esitamine;

- nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

Õpitulemused

3. klassi lõpus õpilane:

- loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ning kaarti;
- loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ning keeldu;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
- on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust;
- oskab nimetada mõnda lastekirjanikku.

Õppesisu

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus;
- teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus);
- lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse);
- ladus ja automatiseerunud lugemine;
- oma ja kaaslase lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel;
- oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust;
- jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja,

retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine;

- üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses;
- sõna, lause ning teksti sisu mõistmine;
- tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine;
- teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi;
- töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine;
- õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine;
- teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine;
- loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine;
- loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine;
- loole alguse ja lõpu mõtlemine;
- teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine;
- jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine;
- riimuvate sõnade leidmine;
- kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades;
- loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine;
- vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades;
- tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri;
- kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjutamine

Õpitulemused

3. klassi lõpus õpilane:

- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile ning vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt;
- valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu;
- märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ning tunnuseid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses;
- kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese ja loomade nimed ning õpitud kohanimed;
- piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;
- kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ning kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna);
- koostab kutse, õnnitluse, teate ja e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega ümberjutustusi ning teisi loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile.

Õppesisu

Kirjatehnika

- Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine, kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja

proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine);

- teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust;
- tarbeteksti kirjutamine näidise järgi (kutse, ümbrik);
- kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi, oma kirjavea parandamine;
- etteütlemise järgi kirjutamine;
- tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.

Õigekiri

- Tähestiku järjekord
- täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri;
- täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. k, p, t s-i ja h kõrval;
- i ja j õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes);
- h sõna alguses;
- sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses;
- suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes;
- väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes;
- poolitamise harjutamine, liitsõna;
- nimi-, omadus- ja tegusõna, ainsus ja mitmus;
- käändsõnavormide moodustamine küsimuste alusel;
- mitmuse nimetava ning sse-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus;
- olevik ja minevik;
- pöördelõppude õigekirjutus;
- erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus);
- väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause, lause lõpumärgid;
- koma kasutamine loetelus; *et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui* puhul;
- sidesõnad, mis koma ei nõua.
- etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna);

- oma kirjavea iseseisev leidmine;
- sõnavara: lähedase ja vastandtähendusega sõna;
- sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloome

- Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks;
- tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek;
- ümberjutustuse (jutustuse, kirjelduse) kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel;
- loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi toel, fantaasialugu); jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus. Sündmusest, isikust ja loomast kirjutamine. Jutule alguse ja lõpu kirjutamine;
- kirja kirjutamine;
- oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

II KOOLIASTE

Teises ja kolmandas kooliastmes võib rakendada eesti keeles ja kirjanduses tsükkelõpet: Sellisel juhul võetakse igas trimestris esmalt läbi vastava trimestri kirjanduse õppesisu ja seejärel eesti keele õppesisu (või vastupidi). Tsükkelõppe rakendamise kohta teeb otsuse aineõpetaja. Trimestrihinne pannakse välja aine õppetsükli lõpus. Järelevastamiseks kehtivad samad põhimõtted, mis teistes aineteski.

II ja III kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloome ning keeleteadlikkus. Õpetamise keskmes on (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab

võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid.

Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös. Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.

Tekstiloome õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.

Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

ÕPITULEMUSED II KOOLIASTMES

6. klassi lõpetaja:

- suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
- oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
- oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
- tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab kasutada ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

Suuline ja kirjalik suhtlus

6. klassi lõpetaja:

- valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefonivestlusi ning kirja- ja meilivahetust;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb järeldusi, avaldab arvamust ning annab hinnanguid;
- põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

6. klassi lõpetaja:

- tunneb õpitud tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediatekste) ning nende kasutamise võimalusi;
- loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid;
- tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest;
- kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Tekstiloomed

6. klassi lõpetaja:

- leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet;
- tunneb kirjutamise ning esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- kirjutab eesmärgipäraselt eri liiki eakohaseid tekste;
- avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ning seostades;
- vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

6. klassi lõpetaja:

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe;

- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsis ja hinnates.

4. KLASS

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

4. klassi lõpus õpilane:

- kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- annab lühidalt edasi kuuldu sisu;
- väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes;
- esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
- väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
- kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid;
- esitab peast luuletuse või rolliteksti;

Õppesisu

- hääliku pikkuste eristamine;
- kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine, kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine;
- õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine;
- kuuldud tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine;
- kuuldud teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel;

- tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms);
- lavastuse, kuulnud proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine;
- visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärseuse hindamine, fakti ja arvamuse eristamine;
- sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega;
- keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis;
- vestlus etteantud teema piires: küsimustele vastamine, esitlus, tutvustus;
- erinevate käitumisviiside ja koostöövormide võrdlemine;
- oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine, lisateabe otsimine.
- suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine);
- dialoogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine, pantomiim, rollimäng;
- erinevate strateegiate kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine);
- eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks);
- nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

4. klassi lõpus õpilane:

- loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi;
- leiab teksti peamõtte;
- kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi;
- leiab tekstist vajalikku infot;

- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja;
- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
- tutvustab loetud kirjandusteose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust.

Õppesisu

- lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine, lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted, oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine;
- tööjuhendi lugemine, tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm), tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires;
- sõna, lause ning teksti sisu mõistmine;
- kujundlik keelekasutus (piltlik väljend);
- teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel;
- enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada);
- kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased, sündmuste järjekord;
- arutlemine tekstis käsitletud teema üle, tegelaste käitumise motiivide analüüs;
- oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine, küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega;
- töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskeemi, küsimuste koostamine, loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine;
- rollimäng, dramatiseering;
- luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimivate sõnade toel värsside loomine;
- luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad);
- trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine;
- huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine;

- loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele;
- lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine;
- vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades;
- tekstiliikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri, kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäändud.

Tekstiloome

Õpitulemused

4. klassi lõpus õpilane:

- jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest;
- jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel;
- kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest;
- kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile;
- kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- teeb oma tekstiga tööd;

Õppesisu

- Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel, aheljutustamine;
- loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega;
- loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine, eseme, olendi, inimese kirjeldamine, iseloomulike tunnuste esitamine;
- loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt;

- esitamise eesmärgistamine (miks?, kellele?, mida?); esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid;
- jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, ekiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamusalugu);
- protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

Keeleteadlikkus

Õpitulemused

4. klassi lõpus õpilane:

- märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid;
- tunneb levinud lühendeid ja oskab neid kasutada;

Õppesisu:

- eesti keel teiste keelte seas, teised Eestis kõneldavad keeled;
- i ja j õigekiri;
- helilised ja helitud häälikud, -gi ja -ki liite kasutamine;
- kaashäälikuühend;
- sõnaliigid: nimi-, omadus, arvsõnad, ase- ja tegusõnad;
- tegusõnad: pöörded, tegevusaeg, olevik, minevik, eitus ja jaatus;
- lause ja lauseliigid: liht- ja liitlause, koondlause;
- liitlause kirjavahemärgid;
- otsekõne ja selle kirjavahemärgid, saatelause.

5. KLASS

Suuline keelekasutus

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane:

- valib juhendamise toel suhtluskanali;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid.

Õppesisu

- keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis;
- kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulaminek kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine;
- suuline arvamused avaldus etteantud teema piires, vastulausele reageerimine, seisukohast loobumine, väite põhjendamine.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane:

- loeb ja kuulab isiklikust huvist ning õppimise eesmärkidel nii huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi;
- valib juhendamise toel oma lugemisvara.

Õppesisu

- eesmärgistatud lugemine, lugemist hõlbustavad võtted;
- tööjuhendi lugemine: kava, mõttekaart, joonis jm visualiseerivad vahendid;
- tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart);

- kokkuvõtte konkreetsest materjalist (õppetekst, arutlus), kuuldu konspektteerimine;
- trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine;
- visuaalselt esitatud info (foto, joonis, graafik) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.

Tekstiloome

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane:

- jutustab, kirjeldab, arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne).

Õppesisu

- ümberjutustamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, valikuline;
- loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt;
- lühiettekande esitamine;
- kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine; kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang; eseme, olendi, inimese kirjeldamine;
- autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine;
- jutustamine: oma elamustest ja juhtumustest jutustamine ning kirjutamine; jutustuse ülesehitus: ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis, sidus lausestus;
- otsekõne jutustuses, minavormis jutustamine;
- arutlemine: probleemide nägemine vaadeldavas nähtuses, põhjuse ja tagajärje eristamine.

Keeleteadlikkus

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane:

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi,
- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;

- moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.

Õppesisu

- eesti keel teiste keelte seas;
- teised Eestis kõneldavad keeled;
- sugulaskeeled ja sugulasrahvad.
- tähestik, täis- ja kaashäälikud, suluga ja suluta häälikud, helilised ja helitud häälikud;
- täis- ja kaashäälikühend;
- kaashäälikühendi õigekiri;
- silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades);
- algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri, isiku- ja kohanimed.
- liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund, liitsõna ja liitega sõna erinevused;
- sõnavara avardamine ja täpsustamine, sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist).
- sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad;
- tegusõna: tegusõna ajad: olevik, lihtminevik, jaatava ja eitava kõne kasutamine;
- tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses, tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine;
- käändsõnad ja käänamine; käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna;
- käänded, nende küsimused ja tähendus; õige käände valik sõltuvalt lause kontekstist, ainsus ja mitmus.
- lause, alus ja öeldis;
- lause laiendamise lihtsamaid võimalusi;
- korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses, koondlause kasutamine tekstis;
- lihtlause: lihtlause kirjavahemärgid, küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.

6. KLASS

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane:

- valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi, kirja- ja meilivahetust;
- võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi.

Õppesisu

- arvamuse avaldamine, põhjendamine paaris- või rühmatöö käigus, kõnejärg; kaaslasega nõustumine, kaaslase parandamine, täiendamine; arvamuse tagasivõtmine;
- kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustamine;
- klassivestlus, diskussioon;
- telefonivestlus: alustamine, lõpetamine;
- suhtlemine virtuaalkeskkonnas: eesmärgid, võimalused, ohud (privaatse ja avaliku ala eristamine), e-kiri.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane:

- tunneb tavalisi tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi;
- võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtte;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekstide tõlgendamisel ja seostamisel.

Õppesisu

- raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid, eesmärgistatud kuulamine/vaatamine;
- trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri, teabegraafika;
- reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam;
- tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid;
- skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist, hinnakirjast andmete kirjapanek ja seoste väljatoomine.

Tekstiloome

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane:

- leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist;
- tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- tunneb kirjutamisprotsessi põhietappe;
- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ja täita lihtsamaid planke ja vorme;
- avaldab viisakalt ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ja seostades.

Õppesisu

- protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine;
- kirjandi ülesehitus: sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus, mustand, oma vigade leidmine ja parandamine;
- alustekst, selle edasiarenduse lihtsamaid võtteid;
- lisateabe otsimine, erinevatest allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest, selle väljakirjutamine; uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega, selle rakendamine konkreetsest tööülesandest lähtuvalt;

- visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus; teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal;
- fakt ja arvamus;
- kiri, ümbriku vormistamine;
- lühiettekanne, esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal;
- privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.

Keeleteadlikkus

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane:

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpuhte ja lihtvormide kasutust, järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- leiab ja kontrollib „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatust“ sõna tähendust ja õigekirja;
- tunneb ära õpitud tekstiliigi;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsid ja hinnates.

Õppesisu

- kirjakeel, argikeel ja murdekeel;
- häälikuõpetus ja õigekiri: *g*, *b*, *d* s-i kõrval. *h* õigekiri. *i* ja *j* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). *gi* ja *ki*-liite õigekiri;
- sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel;
- *fi* ja *š* õigekiri; õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri;
- silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades);
- õigekirja ja sõna tähenduse kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatust kui veebivariandist).
- kirjakeelne ja kõnekeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng;
- nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
- omadussõna käänamine koos nimisõnaga; *lik*- ja *ne*-liiteliste omadussõnade käänamine ja õigekiri;

- omadussõnade võrdlusastmed;
- omadussõnade tuletusliited;
- omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line-*liitelised omadussõnad);
- arvsõnade õigekiri: Rooma numbrite kirjutamine, põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine, kuupäeva kirjutamise võimalusi, arvsõnade käänamine, põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine, arvsõnade kasutamine tekstis;
- asesõnade käänamine ja kasutamine;
- Liitlause: lihtlausete sidumine liitlauseks, sidesõnaga ja sidesõnata liitlause ja nende kirjavahemärgistamine;
- otsekõne ja saatelause, saatelause otsekõne ees, keskel ja järel;
- otsekõne kirjavahemärgid, otsekõne kasutamise võimalusi;
- üte ja selle kirjavahemärgid;
- algustäheõigekiri: ajaloosündmused, ametinimetused, üldnimetused, perioodikaväljaanded, teoste pealkirjad;
- üldkasutatavad lühendid, Lühendite õigekiri, lühendite lugemine.

III KOOLIASTE

Õpitulemused III kooliastmes

Põhikooli lõpetaja:

- mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- tuleb toime eesti kirjakeelega isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides; järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali; väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
- osaleb diskussioonides ja rühmatöös, avaldab oma arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
- kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult;

- leiab asjakohast teavet meediast ja internetist, hindab seda kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt;
- tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt valmistuda eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks;
- kirjutab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt;
- kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi veebiallikatest.

Suuline ja kirjalik suhtlus

Põhikooli lõpetaja:

- nimetab suulise ja kirjaliku kõne erijooni ning eristab kirjakeelt argikeelest;
- esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid;
- teeb kuuldu ja loetu kohta nii suulise kui ka kirjaliku kokkuvõtte;
- arutleb eakohastel teemadel, lahendab keelealaseid probleemülesandeid ja osaleb diskussioonides;
- põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid;
- kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Teksti vastuvõtt

Põhikooli lõpetaja:

- iseloomustab peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;
- loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist, eesmärgist, autorist ja suhtlusolukorrast;
- teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;

- hindab kriitiliselt sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa;
- võtab kokku ja konspekteerib tekste, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel, osutab arusaamatule;
- sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, avaldab arvamust, kommenteerib,
- tõlgendab ning seostab oma kogemuste ja mõtetega;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel.

Tekstiloomed

Põhikooli lõpetaja:

- leiab tekstiloomeks vajalikku teavet eri allikatest ja keskkondadest, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- kirjutab ja valmistub esinemiseks etappide kaupa;
- ehitab teksti üles vastuvõtjat arvestades, järjestab ja seostab info loogiliselt ning valdab peamisi tekstisidususvõtteid;
- esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);
- kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt, vormistab korrektselt eri liike tekste (teabetekstid, sh kindla eesmärgiga ülevaated, kokkuvõtted ja lühiuurimused; meediatekstid, sh uudis, intervjuu; arvamustekstid, sh kirjand, kommentaar, arvamusslugu; avaliku suhtluse tekstid, sh avaldus, seletuskiri);
- seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;
- kirjutab suhtlussituatsiooni sobivaid tekste, arvestab teksti vastuvõtjat, järgib õigekirjanorme, kasutab mitmekesiseid grammatilisi tarindeid ja sõnavara;
- kasutab kirjutamisel mitmeid keeleallikaid ja teeb saadud teabe põhjal teadlikke keelevelikuid.

Keeleteadlikkus

Põhikooli lõpetaja:

- väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, kirjeldab ja mõistab eesti keele eripära, kujunemist ja rolli teiste keelte taustal, suhestab keeli teadlikult;
- suhtub mõistvalt eesti keelt teise keelena kõnelejatesse, on toetav vestluspartner;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhimõtteid, kasutab õigekirjakorrektorit;
- kasutab eesti kirjakeelt avalikult esinedes ning õppides;
- kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliike ja -vorme, lauseehituse peajooni;
- tunneb peamisi lausetarindeid ja varieerib neid kirjutades korrektsel ja sobival viisil, sh kasutab liit- ja lihtlauseid, lauselühendiga lauseid, otsekõnet;
- kasutab ja mõistab tekstis erineva stiiliväärtusega sõnu ja väljendeid, tunneb eesti keele sõnamoodustuse põhimõtteid;
- kirjeldab õpitud metakeele piires tekstide ülesehituslikku ja grammatilist ning sõnavaralist eripära;
- kasutab teadlikult mitmesuguseid keeleallikaid, tunneb sõnaartikli ülesehitust, märke ja märgendeid, leiab teavet õigekirja, vormimoodustuse ja tähenduse kohta.

7. KLASS

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

7. klassi lõpus õpilane:

- oskab valida suhtluskanalit; peab asjalikku kirja- ja meilivahetust;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ja vahendab nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Õppesisu

- kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine;
- meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik;
- aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

7. klassi lõpus õpilane:

- seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;
- reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning sobivas vormis;
- võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku, kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, tekstide seostamisel ja tekstile reageerimisel.

Õppesisu

- sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm), pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine;
- meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval, meediatekstide tunnused, põhilised meediakanalid.
- kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia, fakti ja arvamuse eristamine;
- meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus;
- uudisloo ja arvamusloo ülesehitus ja pealkiri;
- tele- ja raadiosaated.

Tekstiloome

Õpitulemused

7. klassi lõpus õpilane:

- põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;

- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades;
- oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev); vormistab tekstid korrektselt.

Õppesisu

- kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik;
- teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires;
- uudisloo kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, pealkirjastamine, vastutus avaldatu eest;
- intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine;
- kirjalike tööde vormistamise põhimõtted, teksti arvutitöötlus;
- arvamussloo suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.

Keeleteadlikkus

Õpitulemused

7. klassi lõpus õpilane:

- eristab kirjakeelt argikeelest;
- teab eesti keele murdeid;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest;
- teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni;
- kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

Õppesisu

- kirjakeel ja argikeel, eesti keele murded, oskussõnavara, sõnadeta suhtlemine;

- häälikute liigitamine, kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid, veahtliku häälikuõigekirjaga sõnad;
- oma- ja võõrsõnad, veahtlike võõrsõnade õigekiri;
- silbitamine, pikk ja lühike silp;
- õigehäldus: rõhk ja välde, välte ja õigekirja seosed;
- ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehälduse kontrollimine;
- sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid, homonüümid ja veahtlikud paronüümid.
- sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad); sõnaliikide funktsioon lauses;
- tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood, tegusõna vormide kasutamine lauses;
- tegusõna käändelised vormid, tegusõna astmevaheldus: veahtlikud tegusõnad ja sõnavormid;
- õige pöördvormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul;
- liit-, ühend- ja väljendtepusõna: tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine;
- käändsõnad, käänetevahelised seosed, veahtlikud käändevormid;
- käändsõna astmevaheldus: veahtlikud käändsõnad ja sõnavormid, õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul;
- omadussõna võrdlusastmed: veahtlikud sõnad;
- käändsõna kokku- ja lahkukirjutamine;
- numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad;
- muutumatud sõnad, määr- ja kaassõnade eristamine.

8. KLASS

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi;

- käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse; teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet.

Õppesisu

- suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid, erinevates suhtlusolukordades osalemine, suhtlusolukorraga ja suhtluspartneriga arvestamine;
- suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus;
- suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine; rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine, diskussioon, kompromissi leidmine, kaaslase öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine, kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine, suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine;
- väitlus, väitluse reeglid.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanreid), nende põhijooni ja kasutusvõimalusi;
- teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist; eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist;
- teab peamisi mõjutusvahendeid.

Õppesisu

- peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanrid), nende eesmärgid;
- teksti vastuvõtmise viisid, eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine;
- kõne kuulamine, märkmete tegemine, konspekterimine, kõne põhjal küsimuste esitamine;

- tekstist olulisema teabe ja probleemide leidmine, tekstist kokkuvõtte tegemine;
- reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused, reklaami keel, kriitiline lugemine;
- avalik ja varjatud mõjutamine, peamised keelised mõjutamisvõtted, demagoogia;
- meediaeetika kesksed põhimõtted, sõnavabaduse põhimõte ja selle piirangud;
- teabetekstide eesmärk, teabeteksti tunnused ja ülesehitus, juhend ja uurimus;
- pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Tekstiloome

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- leiab tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist; valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele;
- oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit;
- oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ja peab lühikest ettekannet ja kõnet).

Õppesisu

- teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires;
- erinevat liiki alustekstide põhjal kirjutamine: refereerimine, tsiteerimine, teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused, viidete vormistamine;
- kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine, kõne näitlikustamine;
- ettekande koostamine ja esitamine;
- kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine;
- kirjandi teema ja peamõte, kirjandi ülesehitus, teksti liigendamine;
- jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine.

Keeleteadlikkus

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- teab eesti keele lauseehituse peajooni;
- tunneb keelendite stiiliväärtust;
- oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada.

Õppesisu

- eesti kirjakeele kujunemine 19. sajandil.
- lihtlause, koondlause, koondlause kirjavahemärgistamine;
- liitlause: rindlause, põimlause, keerulised liitlused, osalause, pealause, kõrvalaluse.
- liitlause kirjavahemärgistamine;
- lisand ja selle liigid, täiendite liigid ja nende kirjavahemärgid;
- otsekõne, selle kirjavahemärgid, saatelause;
- kaudkõne: kaudväide, kaudkäsk, kaudküsimus;
- lauselühendid: nud-, tud-, des-, mata- ja verbita lauselühendid ja kirjavahemärgistamine.

9. KLASS

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane:

- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal; kommenteerib veebis asjakohaselt.

Õppesisu

- veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud, veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid, sõnumivahetuskeskkonnad;
- veebis kommenteerimine, keeleviisakus ja -väärikus, anonüümsuse mõju keelekasutusele;
- aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis, loetu kirjalik ja suuline vahendamine, suhtlemine ajakirjanikuga;
- väitlus, väitluse reeglid.

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane:

- loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi;
- loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- valib teadlikult oma lugemisvara;
- suudab teha järelduki kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust.

Õppesisu

- veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus, veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine;
- teabe talletamine ja süstematiseerimine;
- sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm), pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine;
- tarbetekstide eesmärk, tunnused ja ülesehitus; tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine; funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.

Tekstiloomed

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane:

- oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; asjalikke kommentaare ja arvamusavaldusi;
- oskab kirjutada elulugu, avaldusi, seletuskirju ja taotlusi;
- seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga ja teiste tekstidega;
- vahendab kuulnud ja loetud tekste eetilisel, sobiva pikkuse ja täpsusega.

Õppesisu

- arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal; arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus;
- teksti pealkirjastamine, tekstilõik ja selle ülesehitus, lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused;
- teksti sidusus: jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks;
- sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele;
- kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära;
- teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine;
- keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega, keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid;
- tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Keeleteadlikkus

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane:

- väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
- edastab võõrkeeles kuulnud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid;

- leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade konteksti-tähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid;
- tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.

Õppesisu

- keeleuuendus, kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud, keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled;
- eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega;
- muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
- tsitaatsõnade märkimine kirjas, võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus;
- lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine;
- poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine;
- arvuti keelekorrektori kasutamine;
- keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid, fraseologismid, nende stiilivärving;
- sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad, sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus;
- eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad, sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks.

KIRJANDUS

Nädalatundide arv klassiti:

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									Kokku
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	
Eesti keel	7	6	6	5	4	3	2	2	2	37
Kirjandus	-	-	-	-	2	2	2	2	2	10

Õppetöö korraldus ja meetodid

I kooliastmes õpetatakse kirjandust eesti keelega lõimitult. Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgsuse teadvustamist. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses.

Õppetöö toimub üldiselt täisklassikomplektiga. Traditsioonilist klassiruumiõpet rikastatakse õppekäikudega, aktiivõppemeetoditega ja õuesõppega. Tundides kasutatakse liikumispause, rühmatöid, interaktiivseid ülesandeid ja arendatakse digipädevusi.

Peamised õppematerjalid on õpik, töövihik, vihik, kuid kasutatakse ka Opiq-u e-õppekeskkonda, Google Klassiruumi võimalusi jms.

Hindamise põhimõtted

Kirjanduse õpitulemuste saavutamist hinnatakse numbriliselt.

Tasemetööd ja eksamid

Kirjanduses eraldi tasemetöid ei ole. Kuna aine on orgaaniliselt eesti keelega lõimitud, kontrollitakse tekstide mõistmist ja tõlgendamist eesti keele tasemetööde ja põhikooli lõpueksami käigus. Tasemetööd toimuvad peaaegu igas klassis:

- 1. klass** lugemine (kooli tasemetöö kevadel);
- 2. klass** eesti keel (kooli tasemetöö kevadel);
- 3. klass** üldpädevustest (lugemine ja matemaatika Harno keskkonnas kevadel);
- 4. klass** eesti keel (riiklik, sügisel);
- 6. klass** üldpädevustest (lugemine ja matemaatika Harno keskkonnas kevadel);
- 7. klass** eesti keel (riiklik, sügisel);
- 8. klass** eesti keel (kooli tasemetöö kevadel).

Tasemetöid ei hinnata. Saadud tulemus kantakse Stuudiumi e-päevikusse protsendina ning saadud tulemus ei mõjuta õpilase trimestri- ega aastahinnet.

Põhikooli lõpus sooritavad kõik õpilased riikliku ühtlustatud lõpueksami. Eesti keele põhikooli lõpueksami hinne kantakse lõputunnistusele protsentidena.

ÕPITULEMUSED II KOOLIASTMES

Kooliastme õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
- loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;

- loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

5. KLASS

Lugemine

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja –kogemustest.

Õppesisu

- lugemise eesmärgistamine, lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine;
- lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine;
- huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine, lugemisrõõm, loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele;
- soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane:

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.

Õppesisu

- tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide või märksõnade toel, aheljutustamine, sündmusest või mälestuspildist jutustamine;
- jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal, fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane:

- koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu;
- leiab lõigu kesksed mõtted;
- järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi; mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;
- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.

Õppesisu

- küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused;
- küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega;
- teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena;
- lõikude kesksete mõtete otsimine, teksti teema sõnastamine, arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle, oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine,

- illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist, esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal;
- oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine;
- tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine;
- sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine, sündmuste järjekord.
- tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine, teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga, pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamise, tegelasrühmad, tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed;
- loomamuinasjutu tüüptegelased;
- epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine, valmi mõistukõnest arusaamine. koomilise leidmine tekstist;
- riimide leidmine ja loomine, luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine, algriimi leidmine rahvalauludest ja kasutamine oma tekstis, luuleteksti tõlgendamine;
- rahvalaulu olemus;
- loomamuinasjutu sisutunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne);
- tekke- ja seletusmuistendi tunnused;
- seiklusjutu tunnused;
- teose teema, probleemi olemus, pea- ja kõrvaltegelane, tegelastevahelise konflikti olemus;
- valmi tunnused: koomiline ja mittekoormiline.

Esitamine

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane: esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;

Õppesisu

- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?);

- esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid;
- luuleteksti esitamine peast;
- rollimäng, rolliteksti esitamine.

Omalooming

Õpitulemused

5. klassi lõpus õpilane: kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu

- kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine, eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine;
- jutustamine: jutustuse ülesehitus, ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis, sidus lausestus;
- otsekõne jutustuses, minavormis jutustamine;
- lühemate ja pikemate omaloominguliste tööde kirjutamine.

6. KLASS

Lugemine

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.

Õppesisu

- eesmärgistatud ülelugemine. oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine;
- ettelooetava teksti eesmärgistatud jälgimine;
- huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine, loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele, lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele;
- soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane:

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu.

Õppesisu

- tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi ja märksõnade toel;
- loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega;
- sündmusest või mälestuspildist jutustamine;
- jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal;
- fantaasialoo jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

6. klassi lõpus õpilane:

- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega;

- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi;
- seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;
- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muinasjutu, muistendi, kõnekäänu ja vanasõna olemust.

Õppesisu

- küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast;
- teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetena, märksõnadena;
- lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine, teksti teema ja peamõtte sõnastamine;
- arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle, oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine, illustratiivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist, detailide kirjeldamine, esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal, loetu põhjal järelduste tegemine, oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine;
- tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine;
- sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine, sündmuste järjekord, sündmuste põhjus-tagajärg-seosed;
- minajutustaja kui loo edastaja;
- tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine;
- teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga;
- tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine;
- tegelasrühmad, tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed, looma- ja imemuinasjutu tüüptegelased;

- epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine;
- lihtsamate sümbolite seletamine;
- tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine;
- kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega;
- riimide leidmine ja loomine,
- luuletuse vorm: salm ja riim, luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine;
- luuleteksti tõlgendamine, kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine;
- rahvaluule: imemuinasjutu sisutunnused, hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused, vanasõna ja kõnekäänu olemus, ajaloolise jutustuse tunnused;
- teose teema ja idee, probleemi olemus;
- tüüptegelane, tegelastevahelise konflikti olemus;
- päevik kui ilukirjandusliku teose vorm;
- animafilmi olemus.

Esitamine

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane: esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Õppesisu

- esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?);
- esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid;
- luuleteksti esitamine peast, lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Omalooming

Õpitulemused

6. klassi lõpus õpilane: kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.

Õppesisu

- kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine; kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang; eseme, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine; autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine;
- jutustamine: jutustuse ülesehitus, ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis, sidus lausestus;
- otsekõne jutustuses;
- minavormis jutustamine;
- õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid (nt imemuinasjutu, tõsielu- või fantaasiajutu, hiiu- või vägilasmuistendi, mälestusloo, kirjandusliku tegelase või looduskirjelduse, vanasõna(de) või kõnekäändude põhjal jutukese, ette antud riimide põhjal või iseseisvalt luuletuse, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülje, loo sündmustiku edasiarenduse, tegelastevahelise dialoogi, kirja mõnele teose tegelasele või tegelasarühmale, luuletuse põhjal samasisulise jutu vms).

ÕPITULEMUSED III KOOLIASTMES

Põhikooli lõpetaja:

- loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
- loeb ladiusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisuskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;

- selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;

- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

7. KLASS

Lugemine

Õpitulemused

7. klassi lõpus õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.

Õppesisu

- lugemise iseseisev eesmärgistamine, kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine, eesmärgistatud ülelugemine, oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine;
- etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine;
- huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine;
- loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele;
- soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

7. klassi lõpus õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Õppesisu

- tekstilähedane jutustamine märksõnade toel;
- loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi;

- teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

7. klassi lõpus õpilane:

- vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi;
- selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;
- eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, nimetab nende tunnuseid;
- seletab oma sõnadega eepose ja jutustuse, valmi ja ballaadi ning komöödia olemust.

Õppesisu

- küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused; küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega;
- teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena;

- teksti kesksete mõtete leidmine, teose teema ja peamõtte sõnastamine, kokkuvõtte kirjutamine;
- arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal, teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine, oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine, esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal, illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, loetu põhjal järelduste tegemine;
- tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine;
- tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt; tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga, tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, tegelasrühmade konflikt ja konflikti gradatsioon;
- erinevate teoste peategelaste võrdlemine;
- kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp, tüüptegelased;
- fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelased;
- sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine, miljöo kirjeldamine, tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus, pöördeliste sündmuste leidmine;
- ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine, ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest;
- kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine;
- võrdlus ja metafoor kõnekäändudes, mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine;
- epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine, sümbolite seletamine, allegooria mõistmine, piltluule kui piltkujundi tõlgendamine;
- luuleteksti tõlgendamine, oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine;
- rahvaluule liigid ja alaliigid: regilaul ja riimiline rahvalaul, muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum), muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid;

- koha- ja ajaloolise muistendi tunnused, usundilise muistendi tunnused, naljandi ja anekdoodi tunnused, puändi olemus, kõnekäänu ja vanasõna olemus, mõistatuse olemus;
- ilukirjanduse põhiliigid: eepika, lüürika, draamatika tunnused, eepose ja jutustuse tunnused, seiklusromaanide tunnused, robinsonaadi ja utoopia tunnused;
- luule vorm: värss, stroof; piltluule;
- valmi ja ballaadi tunnused, motiivi olemus;
- komöödia tunnused, draamatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik.

Suuline eneseväljendus

7. klassi lõpus õpilane: esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Õppesisu

esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?), esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon;

lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid; luuleteksti/lühikese proosateksti (dialoogi või monoloogina) esitamine peast.

Omalooming

Õpitulemused

7. klassi lõpus õpilane:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu

- lühemate ja pikemate omaloominguliste tööde kirjutamine: koha- või ajaloolised muistendid, valmid või allegoorilised lood, rahvalaulud, naljandid, mõistatused, seiklusjutud, piltluuletused, kirjad ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendid, tekstis toimunud sündmuste eellood, lood muudetud vaatepunktiga, puänteeritud lood, erinevate teoste peategelaste võrdlused, vaadatud filmi põhjal ühelauselised või pikemad kokkuvõtted või soovitusel jms.

8. KLASS

Lugemine

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost;
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

Õppesisu

- erinevate lugemistehnikate valdamine, oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine, etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine, huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine;
- loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega, lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele;
- soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Õppesisu

- loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi;
- teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

- seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja dramaatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust.

Õppesisu

- küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused;
- küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile;
- teksti kesksete mõtete leidmine, teose teema ja peamõtte sõnastamine, kokkuvõtte kirjutamine;
- arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal;
- autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine; oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine;
- esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal;
- illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine, probleemi olemuse-põhjuse-tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine;
- loetu põhjal järelduste tegemine;
- tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine;
- tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. muutuv ja muutumatu tegelane. teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. tegelase sisekonflikti äratundmine;
- tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine, tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon;
- erinevate teoste peategelaste võrdlemine;
- kirjanduse tüüptegelased;
- sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine;
- miljöo kirjeldamine, tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. pöördeliste sündmuste leidmine;
- sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine;

- ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest;
- tekstist filmilike episoodide leidmine, filmi ja kirjandusteose võrdlemine;
- kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine, võrdlus ja metafoor kõnekäändudes;
- mõttekorduste leidmine regilaulust, rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest;
- epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine. sümbolite seletamine;
- sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine;
- luuleteksti tõlgendamine;
- teose stiililise eripära kirjeldamine;
- oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine;
- müüdi tunnused, tänapäeva folkloor ehk poploor;
- teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus;
- muutuv ja muutumatu tegelane;
- ilukirjanduse põhiliigid: eepika, lüürika, draamatika tunnused. romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused;
- ulme- ja detektiivromaani tunnused;
- reisikirja olemus;
- luule vorm: värss, stroof. oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. motiivi olemus;
- tragöödia tunnused. draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik, intriigi olemus;
- kirjandusteose dramatiseering: lavastus ja selle valmimine;
- filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. kirjandusteose ekraniseering;

Esitamine

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

Õppesisu

- esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?);
- esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon, silmside hoidmine kuulaja/vaatajaga, miimika ja žestikulatsiooni jälgimine;
- luuleteksti esitamine peast;
- draamateksti esitamine ositi, instseneeringu esitamine;
- kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming

Õpitulemused

8. klassi lõpus õpilane:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu

- lühemate ja pikemateid omaloominguliste tööde kirjutamine: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi vms kirjutamine.

9. KLASS

Lugemine

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost;
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

Õppesisu

- erinevate lugemistehnikate valdamine, oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine;
- huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine;
- loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega, lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele;
- soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane: jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Õppesisu

- loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine;

- uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi;
- tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Õpitulemused

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;
- seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Õppesisu

- küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused;
- küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile;

- teksti kesksete mõtete leidmine, teose teema ja peamõtte sõnastamine, konspekti koostamine;
- arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal;
- autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine;
- oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine; esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal, illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine;
- probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine;
- loetu põhjal järelduste tegemine;
- tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine;
- tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt, muutuv ja muutumatu tegelane, teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine, lihtne ja keeruline tegelane, tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga, tegelase sisekonflikti äratundmine;
- tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs, tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine;
- tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon;
- erinevate teoste peategelaste võrdlemine;
- sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine, miljöo kirjeldamine;
- tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus, pöördeliste sündmuste leidmine, sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine;
- ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine, ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest;
- Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine;
- teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine;
- epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine;
- sümbolite seletamine, allegooria ja allteksti mõistmine;
- sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine;
- luuleteksti tõlgendamine;

- autori keelekasutuse omapära leidmine, teose stiililise eripära kirjeldamine;
- oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine;
- ilukirjanduse põhiliikide tundmine: eepika, lüürika, draamatika tunnused; eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused;
- luule vormi kirjeldamine: värss, stroof, erinevad riimiskeemid; oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused;
- komöödia, tragöödia ja draama tunnuste kirjeldamine;
- arvustuse kirjutamine.

Esitamine

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane: koostab ja esitab teost tutvustava ettekande.

Õppesisu

- esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?);
- esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon, silmside hoidmine kuulajavaatajaga, miimika ja žestikulatsiooni jälgimine;
- teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming

Õpitulemused

9. klassi lõpus õpilane:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutlus-elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Õppesisu

- lühemate ja pikemate omaloominguliste tööde kirjutamine: regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlaused, teise ajastuse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms kirjutamine.